

MECANISME DE SCHIMBARE – EVALUAREA COMPARATIVĂ A DINAMICII DE GEN ÎN CADRUL NATO ȘI AL UE –

Maior dr. Silvia STANCIU

Ministerul Apărării Naționale
10.55535/GMR.2024.4.45

Russia's full-scale invasion of Ukraine has regionally and globally shifted the security paradigm and consequently undermined the international peace and stability. In this context, global security organizations have been put to a hard test and determined to use the blueprints of deterrence and defence based on political-military cohesion, resilience and adaptation. Developments on all dimensions of the defence and security sector have been reconsidered, thus the gender perspective being reconfirmed as crucial on the agendas of NATO and EU across all core tasks. Military capability, effectiveness and interoperability represent the most valuable assets for the challenging security landscape unfolding at present, therefore benchmarking the NATO and EU gender developments is key in the process of advancing gender equality and enhancing its integration in a coherent and coordinated manner. The new adopted Women, Peace and Security policies, plans and procedures enable both NATO and the EU to respond better to the broader security challenges and to thoroughly approach the intersection between gender and all other emerging security threats, by recognizing and employing diversity as a catalyst for a more secure future.

Keywords: Ukraine; shift mechanisms; gender dynamics; integration; diversity;

INTRODUCERE

Mediul de securitate aflat în continuă evoluție și schimbare a adus în prim-planul organizațiilor internaționale furnizoare de securitate nevoia continuă de augmentare a celor două coordonate privind descurajarea și apărarea, bazându-se, în acest demers, pe coeziunea politică, reziliența și adaptarea militară. Războiul din Ucraina, conflictul din Fâșia Gaza, amenințările teroriste, precum și atitudinea vizibil asertivă a Chinei sub conducerea lui Xi Jinping (Loh, 2024, p. 7), suprapuse spectrului larg de provocări de securitate, asociate unor elemente precum demografia, clima, resursele sau sănătatea publică, acestea fiind, de asemenea, în plină evoluție, reprezintă motivul pentru care perspectiva de gen a fost în continuare validată ca fiind crucială pe agenda NATO și a UE în toate sarcinile de bază. Adoptarea, în cadrul summitului NATO de la Washington, a formei actualizate a *Politicii Alianței privind Femeile, Pacea și Securitatea* arată, pe de o parte, asumarea fermă a angajamentului de integrare a perspectivelor de gen în activitățile și la nivelul tuturor structurilor specifice NATO (Washington Summit Declaration, 2024, pct. 35) și, pe de altă parte, înțelegerea profundă a interconexiunii dintre avansarea agendei de gen și îmbunătățirea capacității Alianței de a cunoaște factorii generatori de conflict și mediile de operare, de a identifica riscurile și vulnerabilitățile de securitate, de a dezvolta intervenții mai adaptate și mai sensibile la dimensiunea de gen, precum și de a identifica soluții eficiente (NATO Policy on Women, Peace and Security, 2024, pct. 19). Conflictul din Ucraina, generat de agresiunea fără precedent a Rusiei, a adus în sfera dialogului privind asigurarea păcii și securității în zona euroatlantică ideea deosebit de importantă că, într-o lume interconectată, izolaționismul nu va oferi siguranță niciunui stat. Provocările actuale în materie de securitate sunt mult prea mari, iar concurența este prea acerbă pentru ca orice națiune și chiar organizație de securitate să le combată singură. Așadar, singura variantă câștigătoare pentru care acestea pot opta rezidă în parteneriate și cooperare, în special dacă acestea valorifică resursele și geografia. Observăm, în acest context, faptul că Uniunea Europeană abordează genul ca fiind un facilitator de interoperabilitate și îi sprijină pe membrii și partenerii săi în dezvoltarea instituțiilor de securitate și apărare în sensul în care acestea sunt accesibile și răspund nevoilor femeilor și bărbaților și, de asemenea, includ în manieră concretă promovarea participării și reprezentării

femeilor la toate nivelurile forțelor armate naționale. Dinamica de gen în cadrul NATO și al UE este într-o continuă efervescență, grație alegerilor deliberate ale membrilor și partenerilor celor două organizații, dar și datorită voinței politice de a aborda în detaliu intersecția dintre gen și toate celelalte amenințări emergente la adresa securității, prin recunoașterea și utilizarea diversității ca un catalizator pentru un viitor mai sigur. În continuare, acest studiu își propune să adopte o abordare nuanțată și comparativă privind integrarea conceptului de gen la nivelul NATO și al UE, explorând în paralel politicile, planurile și modul de implementare a genului în operațiile militare actuale.

DINAMICA DE GEN ÎN CADRUL NATO

Pe măsură ce NATO avansează într-un context geopolitic complex, descurajarea și apărarea devin din ce în ce mai importante. Fără îndoială, agresiunea Rusiei față de Ucraina a oferit un memento puternic asupra faptului că trebuie să ne putem aștepta la neprevăzut și, în egală măsură, trebuie să fim pregătiți pentru toate tipurile de scenarii ce se pot desfășura în viitor. În aceste circumstanțe, este esențial ca forța de luptă convențională să fie menținută, aceasta constituind, paradoxal, o premisă pentru dialog, în timp ce sunt dezvoltate abilitățile de a combate amenințările neconvenționale și de a introduce noi tehnologii cu competențele necesare întrebuirii eficiente a acestora. Prin urmare, este important ca diversitatea la nivelul forței de muncă, eminate a celei militare, să fie încurajată pentru a genera seturi de competențe și mentalități care sunt necesare pentru a contracara provocările convenționale și neconvenționale cu care ne confruntăm.

Evoluții și puncte reper privind modificările aduse politicilor, strategiilor și planurilor de acțiune asociate genului, la nivelul Alianței Nord-Atlantice

La cea de-a 75-a aniversare a NATO și la aproape 25 ani de la adoptarea de către Consiliul de Securitate al ONU a Rezoluției UNSCR 1325, întreg mapamondul se confruntă cu cel mai mare număr de conflicte violente aflate în desfășurare de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Milioane de femei din întreaga lume înfruntă așadar regresul drepturilor lor per ansamblu, dar și restrângerea accesului participării lor la eforturile de garantare a securității și la negocierile pentru pace, acestea fiind astfel afectate în mod disproporționat de conflictele în desfășurare. În prezent, NATO navighează în zona euroatlantică, făcând față turbulențelor create pe mai multe paliere de conflictul din Ucraina, iar prin mecanismele de schimbare

adoptate în plan teoretic și legislativ demonstrează intenția de a rămâne o Alianță prezentă și ferm ancorată în protejarea și valorificarea realizărilor deja obținute pentru avansarea agendei privind Femeile, Pacea și Securitatea.

Pornind de la această realitate și aliniindu-se Conceptului Strategic 2022, noua politică de gen a NATO furnizează cadrul politic necesar pentru ca Alianța să promoveze în continuare agenda UNSCR 1325. Documentul recunoaște că integrarea dimensiunii de gen sporește procesul politic de luare a deciziilor la nivelul NATO, eficacitatea operațională și, respectiv, toate eforturile de realizare a egalității de gen. De asemenea, recunoaște că egalitatea de gen și agenda Femeile, Pacea și Securitatea sunt parte integrantă a păcii durabile și reflectă valorile și prioritățile fundamentale ale Alianței. Așadar, noua politică proiectează relevanța Alianței și statusul curent al acesteia, prezentând, în esență, patru obiective strategice:

1. *Consolidarea comenzii receptive la chestiunea de gen și a procesului de responsabilizare pe această dimensiune.*
2. *Creșterea participării femeilor la toate nivelurile de activitate, inclusiv procesul de luare a deciziilor și în conducere.*
3. *Prevenirea amenințărilor care au un impact disproporționat asupra femeilor și fetelor.*
4. *Protejarea femeilor și a fetelor împotriva violenței bazate pe diferența de gen.*

Cele patru obiective strategice menționate sunt inspirate de agenda globală pentru gen, fiind adaptate la mandatul și misiunea Alianței, cu scopul de a ghida eforturile politice și militare prezente și viitoare ale NATO, pe plan intern și extern.

Ca element de noutate, privind dincolo de liniile care delimitează amenințările tradiționale de securitate, Politica aduce în prim-plan interconexiunea existentă la nivelul NATO dintre agenda de gen și agenda securității umane, în special în sfera violenței sexuale produse în cadrul conflictelor armate, fapt observat și în evoluția conflictului din Ucraina. Așadar, constatăm că cele două agende reflectă abordări centrate pe oameni, bazate pe drepturile omului, care se completează și se consolidează reciproc, chiar dacă, în esență, rămân totuși separate. În timp ce, prin conceptul securității umane se iau în considerare siguranța și securitatea tuturor oamenilor, conceptul tratat prin RCSONU 1325 favorizează punerea accentului pe impactul pe care genul îl are în cadrul conflictelor armate, impact care este adesea disproporționat ca urmare a inegalității de gen și a discriminării. Violența sexuală produsă în cadrul conflictelor armate ca tactică deliberată de război reprezintă o amenințare acută, deoarece subminează reziliența societății și stabilitatea

regională pe mai multe coordonate de interes (NATO Policy on Women, Peace and Security, 2024, pct. 6). Din acest considerent, prin noua Politică de gen, NATO se angajează să asigure prevenția eficientă și răspunsul la această amenințare, în toate misiunile, operațiile și activitățile desfășurate sub egida NATO, fiind astfel în consonanță cu Politica NATO de prevenire și răspuns la violența sexuală produsă în cadrul conflictelor armate (NATO Policy on Preventing and Responding to CRSV, 2021), precum și cu Planul de acțiune al NATO privind Femeile, Pacea și Securitatea, adoptat pentru perioada 2021-2025.

Perspectiva de gen reprezintă cheia înțelegerii conflictelor curente, în special acum, când acestea se poartă pe câmpul de luptă, și, mai ales, în afara lui, în domeniul sancțiunilor economice, al războiului hibrid și al dezinformării. În acest sens, Politica de gen adoptată în anul 2024 face referire în premieră la aspectele noi asociate provocărilor de securitate emergente, precum dezinformarea de gen, violența bazată pe diferența de gen și facilitată prin intermediul tehnologiei, la dimensiunea de gen asociată schimbărilor climatice, dar și utilizării în viața de zi cu zi a inteligenței artificiale. De asemenea, subliniază importanța parteneriatelor cu societatea civilă și pledează pentru existența unei cooperări mai strânse cu sectorul privat, în special în ceea ce privește amenințările legate de tehnologie.

Într-o organizație precum NATO, care se bazează pe respectarea valorilor comune, perspectiva de gen poate fi exploatată în mod deliberat pentru a potența eventuale îndoeli cu privire la faptul că organizațiile internaționale occidentale își apără propriile interese, în defavoarea valorilor democratice ce stau la baza constituirii acestora. Așadar, dacă perspectiva de gen nu este admisă ca o premisă esențială în negocierea, obținerea și garantarea păcii, NATO își poate risca reputația de organizație furnizoare de securitate din cauza utilizării pe această dimensiune a tacticilor de dezinformare, a inserării prejudecăților cognitive în analiza de informații, a reducerii gradului de reziliență față de societățile proprii sau prin scăderea eficacității proceselor de planificare și conducere a operațiilor (Military Voices on the Gender Perspective: A NATO Anthology, 2024, p. 8).

Recunoscută în cadrul Conceptului fundamental al NATO de ducere a războiului (NATO Warfighting Capstone Concept), tehnologia reprezintă un facilitator critic în dezvoltarea capacităților militare. Totodată, perspectiva de gen este necesar a fi luată în considerare pentru exploatarea maximă a avantajului creat prin utilizarea tehnologiilor militare, deoarece încorporarea diferențelor dintre sexe, ca parte a procesului de implementare a genului în cerințele specifice capacităților, poate

garanta faptul că forțele armate sunt mai bine antrenate și pregătite să răspundă oricărei amenințări viitoare. NATO utilizează tehnologiile inovatoare și disruptive ca parte a posturii sale de descurajare și apărare. Astfel că, în cazul în care capacitățile tehnologice sunt dezvoltate într-o abordare sensibilă la gen, toți viitorii luptători vor fi cel mai probabil în măsură să utilizeze sisteme tehnologice avansate și capacități care sporesc eficacitatea, protecția și conectivitatea pe câmpul de luptă, în contextul proiectării responsabile a tehnologiilor echitabile, care sunt ghidate de o abordare centrată pe respectarea drepturilor omului și pe integrarea perspectivei de gen.

Noua linie de referință se bazează pe eforturile de adaptare militară în curs, inclusiv implementarea și operaționalizarea completă și rapidă a două concepte militare la nivel înalt: *conceptul de descurajare și apărare a zonei euroatlantice* (*Concept for the Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area*), care se concentrează pe angajarea forței pentru descurajare și apărare în prezent, și *conceptul fundamental al NATO de ducere a războiului* (*NATO Warfighting Capstone Concept*), care oferă o viziune pe 20 de ani privind dezvoltarea instrumentului de putere militară al Alianței și stabilește o cale practică pentru a transforma această viziune în realitate (Bâtcă, 2023). În acest sens, Alianța răspunde provocărilor curente din mediul de securitate prin întărirea capacităților convenționale avansate, investind în noi platforme și adaptându-și exercițiile, mediul informațional și postura de apărare aeriană și antirachetă (Ministerul Afacerilor Externe, România în NATO, 2024), dar și prin utilizarea unor mecanisme diverse, precum agenda de gen, care facilitează comprehensiunea mediului internațional de securitate, în ansamblul său. Așadar, în îndeplinirea obiectivelor de descurajare și apărare, Genul deține un rol esențial în dezvoltarea domeniilor de acțiune ale Alianței, oferind granularitate (NATO Policy on Women, Peace and Security, pct. 20), și în asigurarea cu trupe robuste, a căror pregătire este adaptată la complexitatea mediului operațional (Ib., pct. 24). Pe coordonata privind prevenirea și managementul crizelor, Alianța NATO manifestă interes crescut pentru integrarea perspectivei de gen, deoarece aceasta contribuie la rafinarea procesului de management al informațiilor, de conducere a operațiilor și de luare a deciziei, la nivel Aliat, în context politic și militar. Totodată, agenda de gen, prin relevanța ei și prin diversitatea caracteristică, asigură cu ușurință prin mecanismele de implementare prevenirea și răspunsul la crize într-o manieră eficientă și nuanțată (Ib., pct. 26). Obiectivul asigurării securității prin cooperare consolidează Alianța și asigură securitatea a milioane de cetățeni europeni, contribuind, totodată, la preservarea păcii și stabilității în spațiul

euroatlantic. Perspectiva de gen contribuie, în acest context, la facilitarea dialogului politic și la aprofundarea cooperării practice cu partenerii, cooperare bazată pe o viziune valorică comună, respect și beneficii reciproce. La nivelul NATO, rețeaua extinsă de relații și parteneriate esențiale pentru a proteja bunurile comune la nivel mondial, pentru a ne spori reziliența și pentru a menține ordinea internațională bazată pe reguli, oferă cadrul oportun pentru avansarea agendei internaționale de gen, concentrând actorii relevanți pentru implementarea RCSONU 1325 și a mijloacelor decisive de îndeplinire a obiectivelor Politicii NATO de gen, la scară largă.

În altă ordine de idei, perspectiva de gen este o oportunitate, aceasta reprezentând un mijloc de construire și asigurare a conexiunii dintre idealurile politice și necesitatea operațională militară. Printr-o mai bună înțelegere a perspectivei de gen, NATO poate aborda, într-o manieră atotcuprinzătoare, vectorii de amenințare și vulnerabilitățile existente la nivelul societăților pe care caută să le protejeze. Femeile comunică eficient, construiesc relații și gestionează dinamica socială complexă în mod diferit și complementar cu bărbații, iar abilitățile lor pot fi de neprețuit pentru angajarea populațiilor locale, colectarea de informații și sprijinirea obținerii succesului misiunii în zonele de conflict. Așadar, aserțiunea adusă în discuție este clară: atunci când femeile participă la modelarea strategiilor de securitate, perspectivele lor unice conduc la identificarea și selectarea unor soluții mai cuprinzătoare și mai durabile privind această dimensiune. În timpul provocărilor globale de securitate, lumea devine martoră la impactul profund al participării active a femeilor la acțiunile desfășurate de Forțele Armate. Ucraina este o dovadă a acestei realități, având 66.000 de femei curajoase, care își slujesc țara în uniformă, dintre care peste 5.000 se află în prima linie, demonstrând reziliență și curaj în fața agresiunii ruse (Military Voices on the Gender Perspective: A NATO Anthology, p. 18). Rolul lor indispensabil subliniază nevoia universală de integrare a genului în sectoarele de securitate din întreaga lume, iar exemplul lor ilustrează o cale ce poate fi aleasă către construirea un peisaj de securitate mai incluziv și mai rezilient, în care fiecare individ, indiferent de gen, poate contribui în mod semnificativ la pacea și stabilitatea globală.

Reflecții și perspective

Integrarea perspectivei de gen este și va continua să fie o parte integrantă a eforturilor NATO de a asigura pacea, stabilitatea și securitatea, contribuind la consolidarea unității, legitimității, rezilienței și superiorității cognitive. Așadar, în viitor, forțele NATO vor fi mai responsabile pentru acțiunile lor, în acest sens

optând să opereze exclusiv în cadrul legal adoptat de Alianță, să susțină cele mai înalte standarde de comportament și să se angajeze că acțiunile militare la care vor participa, fie ele exerciții, operații sau dezastre naturale, vor exercita un impact minim, pe termen cât mai scurt, asupra întregii populații.

NATO trebuie, de asemenea, să dezvolte forța de muncă având proporția corectă, cu diversitatea potrivită de talente, pentru a avea capacitatea reală de descurajare și apărare în contextul unui eventual război viitor. Acest lucru implică, desigur, faptul că Alianța se va asigura ca atât femeile, cât și bărbații să aibă acces egal la sectorul de securitate și la forțele armate și, prin urmare, să aibă posibilitatea de a-și apăra valorile fundamentale, respectiv libertatea, pacea și securitatea.

În cele din urmă, NATO trebuie să își dezvolte procesele și capabilitățile potrivite pentru a desfășura un război viitor prin integrarea perspectivei de gen. Alianța, în timpul operațiunilor sale multi-domeniu susținute de noile tehnologii, ar trebui să colecteze date defalcate pe criteriul de sex și vârstă, ca un avantaj strategic. Cu aceste date se pot efectua în mod eficient analize de gen ale funcțiilor personalului, sporind, astfel, conștientizarea situației din câmpul de luptă și înțelegerea mediului uman care operează în sfera acestuia. Aceste acțiuni vor documenta procesul decizional și planificarea, sporind eficiența viitoarelor operații și activități militare ale NATO, contribuind în mod concret la garantarea succesului misiunii.

DINAMICA DE GEN ÎN CADRUL UE

Uniunea Europeană este considerată una dintre cele mai avansate sisteme politice ale lumii cu privire la promovarea egalității de gen, politicile sale având ca scop primordial combaterea inegalității de gen și fiind adesea considerate instrumente politice excepționale, prin comparația cu alte politici europene care implică reglementări de natură socială. Pentru aproape patru decade, Uniunea Europeană a impus statelor membre o serie de norme și valori superioare celor aflate în exercițiu la nivel național, oferind un mediu propice dezvoltării mișcărilor feministe și mobilizării acestora.

Viziunea integratoare a Uniunii Europene asupra avansării și implementării agendei internaționale de gen

În anul 1957, construcția unei inițiative la nivel european privind egalitatea de gen nu era în mod direct evidențiată, mai ales în contextul unei Comunități fondate pe implementarea unei Piețe Unice. Observăm că politicile europene privind egalitatea de gen au fost astfel inițiate și dezvoltate prin tratate, în baza extinderii

graduale a competenței comunitare, în concordanță cu lărgirea spațiului european, cu balanța politică aplicată la nivelul Consiliului și al Comisiei Europene, precum și cu accentuarea rolului jucat de femei prin intermediul unor personalități cheie.

Indexul privind Egalitatea de Gen este un instrument folosit de UE pentru măsurarea nivelului egalității de gen în cadrul Uniunii și al statelor membre, în varii domenii de activitate. Conform tendinței înregistrate în anul 2019, jumătate din statele membre nu reușeau să atingă media europeană privind egalitatea de gen, fapt pentru care Parlamentul European și Comisia, în exercitarea atribuțiilor funcționale, au reînnoit și au regândit viziunea privind egalitatea de gen în context european. În consecință, pentru a da un nou impuls egalității de gen și a stabili noi obiective politice în domeniu, Comisia a elaborat o nouă Strategie a UE pentru Egalitatea de Gen, valabilă pentru perioada 2020-2025. Strategia pentru Egalitatea de Gen stabilește acțiuni-cheie pentru următorii 5 ani și se angajează să se asigure că Comisia va include o perspectivă de gen în toate domeniile politice aflate în atenția UE, la toate nivelurile și în toate etapele procesului de elaborare a acestor politici, și că își va asuma și va aborda fenomenul intersecționalității din perspectiva discriminării, asigurând, totodată, prin bugetul UE pentru perioada 2021-2027, finanțarea specifică a domeniului prin intermediul unui număr sporit de programe (Către o Uniune a egalității – Strategia privind egalitatea de gen. 2020-2025, 2020, p. 3).

Această strategie pentru toată Europa, pentru toate statele sale membre și pentru toți cetățenii săi, conține viziunea unui spațiu în care femeile și bărbații, fetele și băieții, în toată diversitatea lor, sunt tratați în mod egal și sunt liberi să-și urmeze drumul ales în viață, având șanse egale de a prospera, de a participa și de a conduce societatea europeană. Remarcăm totuși un aspect esențial, și anume că spațiul nu este, din punct de vedere geografic, restrâns la granițele continentului european, UE, prin intermediul programelor de dezvoltare prin cooperare și, respectiv, prin politica sa externă și comercială, erijându-se într-un jucător crucial în arena internațională privind egalitatea de gen.

Prioritățile în cadrul strategiei fac referire la importanța instituirii unei Uniuni a Egalității, care să promoveze și să susțină egalitatea pentru toți și egalitatea în toate sensurile sale (Questions and Answers: Gender Equality Strategy 2020-2025, 2020). Observăm că acestea sunt abordate într-o manieră duală, prin acțiuni cheie de obținere a egalității de gen, combinate cu măsuri de eficientizare a procesului de integrare a genului în toate inițiativele politice majore ale UE.

Acțiunile cheie presupun, în esență, încetarea violenței împotriva femeilor, combaterea stereotipurilor de gen, eliminarea disparităților de gen de pe piața forței de muncă, asigurarea unei participări egale a femeilor și a bărbaților în diferite sectoare ale economiei, eliminarea diferenței de remunerare între femei și bărbați și a disparităților de gen în ceea ce privește pensiile, eliminarea discrepanțelor de gen relativ la asumarea responsabilităților familiale și atingerea echilibrului de gen în procesul decizional și în politică (Strategia privind egalitatea de gen. Realizări și domenii de acțiune, 2020). Pe de altă parte, se impune includerea perspectivelor de gen în toate politicile și procesele UE, acest lucru asigurând în mod adecvat răspunsul la nevoile fiecărui gen în parte și maximizarea potențialului pluridisciplinar al cetățenilor UE. În sprijinul concretizării procesului de integrare a genului la nivel operațional și tehnic, Comisia a înființat un Grup de Lucru pentru Egalitate, compus din reprezentanți ai tuturor serviciilor Comisiei și ai Serviciului European de Acțiune Externă.

Realizarea unei Uniuni a Egalității este necesară, din perspectiva noastră, să constituie o pledoarie comună a tuturor părților interesate, acționând cu precădere în sfera eliminării violenței bazate pe diferența de gen și discriminării asociate genului, a prosperării într-un sistem economic incluziv, dar și a participării în baza principiului meritocrat, în mod egal, la funcțiile decizionale și de conducere din toate sectoarele de activitate.

Punerea în aplicare a acțiunilor cheie reprezintă responsabilitatea împărțită în funcție de specificul fiecărei acțiuni în parte între instituțiile UE, Parlamentul European, Consiliul și Comisia Europeană, statele membre, reprezentanții societății civile, partenerii sociali și ai sectorului privat. Comisia întreprinde, în acest sens, acțiunile necesare pentru a îndeplini obiectivele strategiei curente și pentru a se asigura că egalitatea de gen este tratată ca o prioritate. Acțiunile cheie prezentate în această strategie sunt actualizate și completate în mod regulat, punerea lor în aplicare fiind permanent monitorizată, iar progresele, inclusiv exemplele de bună practică de la nivelul statelor membre, raportate anual. Rapoartele anuale sunt concepute să includă date, inclusiv de la Eurostat și Eurofound, precum și indicatori pentru măsurarea progresului, pe baza indicelui anual al egalității de gen al UE. Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE) va furniza, de asemenea, date și cercetări detaliate pentru a contribui la elaborarea politicilor în baza dovezilor științifice și a informațiilor actualizate ale instituțiilor UE și ale statelor membre.

În sfera activităților externe menționate mai sus, de relevanță pentru cercetarea întreprinsă în cadrul acestui studiu, adițional față de reafirmarea angajamentului strategic în materie de gen prin adoptarea Strategiei privind Egalitatea de Gen a UE în perioada 2020-2025, rămân lansarea, tot în anul 2020, a celui de-al treilea Plan de Acțiune privind Egalitatea de Gen (Gender Action Plan III/GAP III), precum și continuarea aplicării Abordării Comprehensive a UE în Implementarea UNSCR 1325 și 1820 privind Femeile, Pacea și Securitatea. GAP III a fost susținut la nivelul a 24 de state membre, ariile de acțiune alese conturând viziunea clară a UE asupra elementelor esențiale ce trebuie dezvoltate în viitor, în acțiunea externă a organizației, inclusiv în situații de fragilitate, de conflict și de urgență (O Uniune a egalității: Strategia privind egalitatea de gen 2020-2025, 2020, p. 20): lupta împotriva tuturor formelor de violență sexuală și bazată pe diferența de gen, integrarea agendei Femeile, Pacea și Securitatea, întărirea sistemului de drepturi economice și sociale și împuternicirea femeilor și fetelor, avansarea participării și a leadershipului în regim de egalitate, dimensiunea de gen a tranziției economice verzi și a transformării digitale și sănătatea și drepturile reproductive (Presidency conclusions on the Gender Action Plan/GAP III 2020-2025 – An ambitious agenda for gender equality and women’s empowerment in EU external action, 2020, p. 6).

Din perspectiva asimilării prevederilor Rezoluției UNSCR 1325, precum și a rezoluțiilor conexe acesteia, respectiv din perspectiva integrării genului, la nivelul UE există o serie de documente care reglementează aspectele esențiale privind interferența dintre domeniul de gen și domeniul securității. Astfel, pentru a ranforșa acțiunile UE în acest domeniu, în decembrie 2008, Consiliul Uniunii Europene a adoptat documentul Abordarea Comprehensive a UE în Implementarea UNSCR 1325 și 1820 privind Femeile, Pacea și Securitatea, care acoperă tot spectrul de acțiuni externe ale UE pe perioada unui întreg ciclu specific desfășurării unui conflict, de la prevenție până la managementul crizei, construirea păcii, reconstrucție și dezvoltare prin cooperare.

Ca o dezvoltare în paralel a acestei politici cheie, remarcăm faptul că a fost concomitent adoptat de către Consiliu un document adițional de factură operațională, intitulat Implementarea UNSCR 1325, consolidată prin 1820, în contextul PESA (decembrie 2008). Acest document, constituit în baza documentelor operaționale anterioare referitoare la acest domeniu, pune accent și pe elementele de noutate, precum Rezoluția 1820 privind violența sexuală. Practic, putem considera că acest document, coroborat cu Abordarea Comprehensive, formează cei doi piloni ai UE privind politica pentru Femei, Pace și Securitate.

La nivel european, instituțiile UE sunt responsabile de implementarea abordării integratoare a egalității de gen, iar la nivel național, această sarcină revine guvernelor statelor membre. Din acest considerent, deși admitem că inegalitățile de gen încă persistă la nivelul Uniunii, un progres major a fost înregistrat prin adoptarea propunerii lansării unei directive privind combaterea violenței îndreptate împotriva femeilor și a violenței domestice, dar și lansarea, în anul 2022, a Strategiei Europene de Îngrijire, care face referire la drepturile privind balanța dintre viața privată și cea profesională. Totodată, prin Strategia UE 2020-2025 privind integrarea egalității de gen s-au identificat o serie adițională de progrese la nivelul ariilor înscrise politicilor UE, printre care amintim schimbarea climatică (The European Green Deal) și inteligența artificială, sănătatea, energia sau dezvoltarea tehnologiilor emergente și digitalizarea.

Uniunea Europeană este determinată să promoveze pe termen lung agenda egalității de gen și împuternicirea femeilor în acțiunile sale întreprinse pe plan extern. Din acest considerent, UE a încorporat recent principiul egalității de gen la nivelul sprijinului acordat țărilor partenere și a adoptat un set măsurabil de obiective privind egalitatea de gen, aplicabil tuturor inițiativelor europene externe, în concordanță cu GAP III. Ca element de noutate, UE a desfășurat, prin mecanisme proprii, dar și prin misiunea de consiliere EUMAM din Ucraina, o serie de acțiuni pentru a sprijini victimele violenței de gen și a implementa egalitatea de gen prin intermediul a trei proiecte distincte (2024 Report on Gender Equality in the EU, 2024, p. 69). Primul este reprezentat de instituirea unui Fond al Femeilor Ucrainene, menit să sprijine organizațiile de femei să își consolideze capacitatea de a răspunde la situațiile de criză generate de actele de violență sexuală. Al doilea proiect pune la dispoziția Procurorului General al Ucrainei, prin intermediul unor echipe mobile de justiție, sprijin și expertiză privind investigarea cazurilor de violență sexuală produse în cadrul conflictelor armate. În cele din urmă, al treilea proiect, desfășurat în colaborare cu Reprezentantul Special al Secretarului General al ONU pentru violența sexuală produsă în caz de conflict armat, are ca obiectiv principal sprijinirea Guvernului ucrainean cu consilieri specializați în protecția femeilor, instituți la nivelul tuturor ministerelor, pe linia implementării planurilor naționale de acțiune privind violența îndreptată asupra femeilor.

Provocări actuale

Prin urmare, pentru a se asigura că UE este recunoscută în continuare ca un actor global atât în ceea ce privește acordarea unei atenții deosebite respectării drepturilor omului, diversității, egalității de gen și exercitării principiilor democratice

la scară largă, precum și pentru accentuarea importanței capacităților deținute asupra modului în care sunt cheltuite fondurile sale, este necesar a fi întreprinse mai multe acțiuni pentru a menține și a depăși dinamica recentă pozitivă, dar și pentru a oferi răspunsuri care să corespundă cerințelor mediului de securitate aflat în continuă schimbare și evoluție.

Combinarea unui sistem de aplicabilitate cu valențe coercitive asupra statelor membre, precum și investirea de fonduri europene în practicile și proiectele care avansează procesul de integrare al perspectivei de gen conduc, din punctul nostru de vedere, la o implicare mai aprofundată și mai promptă a actorilor statali la asumarea și implementarea propriu-zisă a genului. Această atitudine proactivă a statelor determină, în opinia noastră, la rândul ei, atingerea ȋntelilor politice și operaționale regionale asociate domeniului de gen, contribuind în mod substanțial la generarea unor rezultate aflate în concordanță cu dimensiunea legislativă și resursa umană specializată utilizate în beneficiul asigurării egalității de gen pe termen lung în sfera de influență a UE.

CONCLUZII

Conform Băncii Mondiale, în anul 2024, bărbații continuă să se bucure de mai multă protecție juridică decât femeile (Global Gender Gap, 2024, p. 36). Din acest considerent, evoluțiile privind adoptarea politicilor de gen la nivelul națiunilor nu mai pot fi minimize sau respinse, în mod deosebit deoarece lacunele în materie de punere în aplicare sunt foarte răspândite. În plus, din cele peste 100 de țări analizate recent de Banca Mondială (Women, Business, and the Law dataset, 2024) și recunoscute ca având politici și programe naționale care sunt axate pe soluționarea problematicei de gen pe mai multe coordonate, numai 53% raportează ca având și suficiente resurse alocate pentru implementarea acestora (UN Women, 2023). Observăm așadar că atât NATO, cât și UE trebuie să plătească prețul pentru pace, întrucât o investiție financiară mai consistentă asigură trăinicia celor două organizații, dar și eficiența privind descurajarea în fața intervențiilor străine și inamice. Alocarea bugetară, chiar și în cazul integrării perspectivei de gen în toate aceste arii inovatoare de acțiune și interes ale NATO și ale UE constituie *călcâiul lui Ahile*, deoarece adevărata valoare și importanță a domeniului egalității de gen se reflectă nu numai în necesitatea lui reală de punere în aplicare, ci și prin finanțarea concretă care i se acordă.

Uniunea Europeană este un partener unic și esențial pentru NATO, deoarece Aliații NATO și membrii UE împărtășesc aceleași valori, au roluri complementare și coerente, care se consolidează reciproc în sprijinirea păcii și securității internaționale. În baza cooperării lor de lungă durată, se dorește consolidarea parteneriatului strategic NATO-UE, dezvoltarea consultărilor politice și intensificarea cooperării pe probleme de interes comun, cum ar fi mobilitatea militară, reziliența, impactul schimbărilor climatice asupra securității, tehnologiile emergente și disruptive, securitatea umană, agenda privind Femeile, Pacea și Securitatea, precum și contracararea amenințărilor cibernetice și hibride și abordarea provocărilor sistemice pe care le ridică alte state la adresa securității euroatlantice. Pentru dezvoltarea parteneriatului strategic dintre NATO și UE pe mai multe coordonate, inclusiv privind integrarea genului, implicarea deplină a Aliaților din afara UE în eforturile de apărare ale UE este, de asemenea, esențială. NATO recunoaște importanța utilizării diversității ca un catalizator pentru un viitor mai sigur, dar și valoarea unei apărări europene mai puternice și mai capabile, care să contribuie în mod pozitiv la securitatea transatlantică și mondială și care să fie complementară și interoperabilă cu NATO. Inițiativele de creștere a cheltuielilor pentru apărare și de dezvoltare a unor capacități coerente, care să se consolideze reciproc, evitând, în același timp, duplicările inutile sunt esențiale pentru valorificarea, în manieră coerentă și coordonată, a eforturilor comune de a face zona euroatlantică mai sigură, în contextul abordărilor comprehensive dintre gen și toate celelalte amenințări emergente la adresa securității internaționale.

În concluzie, putem afirma că, din perspectiva mecanismului de funcționare a entităților responsabile de integrarea genului, NATO și UE se remarcă prin complexitate și autenticitate. Cu toate acestea, deși utilizând mijloace diferite și personal cu calificări și expertiză diversă, ambele organizații reușesc să își îndeplinească responsabilitățile asumate privind promovarea agendei Femeile, Pacea și Securitatea în baza unor valori organizaționale și a unor standarde internaționale comune. Acest lucru este eminamente posibil prin abordarea exhaustivă a domeniului de gen, practică la nivelul organizațiilor de securitate, dar și prin atitudinea constructivă pe care se bazează strategia integrării de gen, atitudine care facilitează construirea competenței în domeniu și potențează acest aspect ca pe o capacitate necesară întregirii imaginii operaționale, respectiv un element cheie al prevenirii conflictelor și, prin urmare, al asigurării păcii și securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bâtcă, M. (2023). *Raportul anual al secretarului general al NATO*, București. Agenția Media a Armatei, <http://presamil.ro/raportul-anual-al-secretarului-general-al-nato/>, accesat la 12 septembrie 2024.
2. Kjellström Elgin, K., Monaghan, S., Bjerg Moller, S. (2024). *Understanding NATO's Concept for Deterrence and Defense of the Euro-Atlantic Area*. Center for Strategic and Budgetary Assessments, Washington D.C., <https://csbaonline.org/research/publications/understanding-natos-concept-for-deterrence-and-defense-of-the-euro-atlantic-area/publication/1>, accesat la 10 septembrie 2024.
3. Loh, D. (2024). *China's rising foreign ministry: Practices and representations of assertive diplomacy*. California: Stanford University Press.
4. Ministerul Afacerilor Externe. Delegația Permanentă a României la NATO. (2024). *România în NATO*, <https://nato.mae.ro/node/418>, accesat la 12 septembrie 2024.
5. NATO (2021). *NATO Policy on Preventing and Responding to Conflict-Related Sexual Violence*. Bruxelles, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_184570.htm, accesat la 5 septembrie 2024.
6. NATO (2022). *NATO 2022 Strategic Concept*. Madrid, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf, accesat la 3 septembrie 2024.
7. NATO. (2024). *Military Voices on the Gender Perspective: A NATO Anthology*. Bruxelles, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/20240614_NU_GENAD_Military-Voices-Anthol.pdf, pp. 4-18, accesat 8 septembrie 2024.
8. NATO (2024). *NATO Policy on Women, Peace and Security (2024)*. Bruxelles, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227578.htm, accesat la 3 septembrie 2024.
9. NATO (2024). *Washington Summit Declaration*. Washington, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm, accesat la 1 septembrie 2024.
10. NATO. Allied Command Transformation. *NATO Warfighting Capstone Concept*. Norfolk. Virginia, <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/06/NWCC-Glossy-18-MAY.pdf>, accesat la 10 septembrie 2024.
11. Uniunea Europeană. Comisia Europeană. (2020). *Către o Uniune a Egalității: Strategia privind egalitatea de gen pentru perioada 2020-2025*. Bruxelles, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0152>, accesat la 13 septembrie 2024.
12. Uniunea Europeană. Comisia Europeană. (2020). *EU Gender Action Plan (GAP) III – an ambitious agenda for gender equality and women's empowerment in EU external action*. Bruxelles, https://international-partnerships.ec.europa.eu/system/files/2021-01/join-2020-17-final_en.pdf, accesat la 14 septembrie 2024.
13. Uniunea Europeană. Consiliul Uniunii Europene. (2020). *Presidency conclusions on the Gender Action Plan (GAP) III 2021-2025 – An ambitious agenda for gender equality and women's empowerment in EU external action*. Bruxelles, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13947-2020-INIT/en/pdf>, accesat la 16 septembrie 2024.
14. Uniunea Europeană. Comisia Europeană. (2024). *2024 Report on Gender Equality in the EU*. Luxembourg, https://commission.europa.eu/document/download/965ed6c9-3983-4299-8581-046bf0735702_en?filename=2024%20Report%20on%20Gender%20Equality%20in%20the%20EU_coming%20soon.pdf, accesat la 19 septembrie 2024.
15. World Bank (2024). *Women, Business and the Law 2024*. Washington D.C. <https://wbl.worldbank.org/en/wbl-data>, accesat la 21 septembrie 2024.
16. World Economic Forum (2024). *Global Gender Gap 2024 Insight Report*. Geneva, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf, accesat la 20 septembrie 2024.